

Vladimír VORTEL

Vladimír Vortel se narodil v rodině železničního dělníka 19. ledna 1916 v Náchodě, ale vyrůstal v Malých Svatoňovicích, hornickém městečku v kraji bratří Čapků. Po maturitě na gymnáziu v Trutnově přišel r. 1936 studovat lékařství do Prahy. Nacistická okupace a následné uzavření českých vysokých škol v r. 1939 však pro něj znamenaly přerušení studií; v této souvislosti jen se štěstím unikl zatčení, když se 16. listopadu 1939 vracel z pohřbu svého spolužáka a přítele Jana Opletala. S pomocí primáře Fingerlanda, u něhož již dříve v Hradci Králové praktikoval, získal v r. 1942 místo pomocného histologického laboranta v pražském německém patologicko-anatomickém ústavu prof. Hamperla. Osobnost tohoto předního německého patologa mladého Vortela významně ovlivnila; přinesl si od něho smysl pro pořádek, systematiku a pilnou práci. Po skončení války rychle dokončil studia a po promoci v r. 1946 nastoupil na nově zřízenou Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové jako asistent na Ústav patologické anatomie k prof. Fingerlandovi.

V r. 1954 se habilitoval prací *Generalizovaná inkluzní choroba u kojenců a dětí* a profesorem byl jmenován 1961. V letech 1961 – 1970 byl Vortel proděkanem pro vědu a výzkum na hradecké lékařské fakultě. Po penzionování profesora Fingerlanda se počátkem r. 1970 stal přednostou ústavu. Po půl roce byl však v rámci normalizačních čistek zbaven funkcí proděkana i přednosty ústavu a bylo mu zakázáno učit i publikovat. Posléze byl r. 1975 přinucen odejít z fakulty. Ažyl našel ve Výzkumném ústavu pro farmacii a biochemii v Rosicích nad Labem, kde mohl pracovat jako vedoucí oddělení patologie až do své terminální nemoci. Své zkušenosti z humánní patologie zde přenesl do patologie veterinární. A samozřejmě i tady projevil všechny své profesionální přednosti. Rosice n. L. se staly na dlouhá léta neoficiálním konzultačním centrem pro všechny patology, kteří potřebovali čerpat ze studnice znalostí, zkušeností i dokumentace pana profesora. Až období po listopadu 1989 umožnilo obnovit Vortelovy oficiální vztahy s fakultou i ústavem. V r. 2001 byla velká posluchárna ústavu pojmenována jeho jménem – **Vortelova posluchárna**. Prof. Vortel zemřel na krvácení do mozku 13. prosince 2000.

Vortel publikoval více než 300 odborných prací, většinou z oblasti patologie infekčních chorob a dermatopatologie. Dvě z nich přinesly světově prioritní nálezy – o proteové encefalitidě novorozenců (1960) a o patologii BCG vakcinace (1962). Z dalších prací jsou to zejména o cytomegalovirové infekci, klíšťové encefalitidě, smrtelné varicele, generalizované infekci Herpes simplex, vzteklině, adiaspiromykóze, Pneumocystis carinii a jiné. Většina prací byla založena na jeho vynikajících mikroskopovacích schopnostech; často objevoval v histologických preparátech nálezy, které všem ostatním unikly. S mikroskopií souvisela i jeho láska k mikrofotografii; spokojoval se jen s naprosto dokonalými obrázky.

Naše odborná společnost vděčí Vortelovi za vzorně vedenou bibliografii prací československých patologů po dobu dlouhých 37 let (1957 – 1993); měl tak dokonalý přehled o publikační aktivitě všech československých patologů.

Za svou vědeckou, pedagogickou i organizační práci byl Vortel odměněn řadou cen a vyznamenání – cenami Škorpilovou (1957), 2x Hlavovou (1966, 1969), Purkyňovou (1963, jako teprve druhý v republice) a Vědecké rady Ministerstva zdravotnictví (1966) a po rehabilitaci své osoby též stříbrnou medailí Univerzity Karlovy (1995).

Rád bych nyní tato strohá životopisná data doplnil vlastním pohledem na profesora Vortela – člověka, učitele a vědce, jehož osobnost způsobila, že jsem se stal patologem a jehož jsem měl štěstí být žákem.

Pana profesora jsem poznal nejprve coby medik jako výtečného učitele; ač nebyl rétor, jeho

přednášky i praktika vynikaly systematičností, hloubkou pohledu, dokonalou obrazovou dokumentací a též uplatňováním případů z rutinního provozu. Měl mimořádnou schopnost nadchnout studenty pro svůj obor. Jako examinátor byl přísný, ale spravedlivý.

Když jsem v r. 1964 nastoupil jako sekundář na ústav, začal jsem pana profesora poznávat i z pohledu profesionálního. Imponoval mi svou pílí; na ústavě byl pravidelně již před šestou hodinou ranní, pracoval nepřetržitě a odcházel až večer. Jeho systematičnost nalezla vyjádření mimo jiné v založení lístkové dokumentační kartotéky s desetinným tříděním, v níž se na ústavu od r. 1948 tezaurují všechny podstatné patologické nálezy, dnes však již v počítačové formě. Kartotéka je nevyčerpatelným zdrojem informací pro patology i pro klinické lékaře. Ale není to jen kartotéka; po Vortelovi dodnes zůstal na ústavu povšechný smysl pro řád a pořádek.

Pro Vortela je charakteristická následující příhoda: Na ústav se přišel ucházet o místo nadějný mladý lékař. Vortel jej provedl po ústavu a zdálo se, že je již „ruka v rukávě“. Nakonec se ale uchazeč zeptal: „A jaká je pracovní doba?“. A to neměl dělat! Vortel se rozčílil a se slovy: „Tady se pracuje pořád, jak je potřeba“ jej vyprovodil.

Vzácné chvíle volna věnoval profesor Vortel své rodině – manželce, která mu byla pevnou životní oporou a čtyřem synům, z nichž dva se stali rovněž lékaři, a také svému koníčku – zahrádkářství.

I. Šteiner